

Modi autem Causarum. Tradit non nullas causarum divisiones.
 Prima est Causarum quae sunt eiusdem generis, id est, quae vel omnes sunt materiales,
 vel omnes efficientes & cetera: Alia est prior, id est, magis vltima: Alia posterior, id
 est, minus vltima, ut in genere causa materialis, marmor est causa minus vltima statuae,
 lapis vero vltimior. In genere causa finalis sanitas est causa minus vltima bonum
 aut est causa vltimior, aliarum causarum exempla habes in contextu. //

Secundo loco dividit causas in causas per se & per accidens. Causa per se
 dicitur illa a qua ut talis est pendet effectus, ut statuarius respectu statuae. Causa
 per accidens a qua ut talis est non pendet effectus: est tamen coniuncta cum ea, per se
 quo pacto autem illud Polidetes cum ea causam per accidens statuae, quia accidit sta-
 tuario, quatenus est ut sit Polidetes. Nam si tollatur per impossibile ab eo quod sit
 Polidetes, aut homo, adhuc statuarius est causa statuae: quemadmodum si re-
 linqueretur seruus ablati homine adhuc seruus referretur ad frum: quod
 docuit Aristoteles cap. de revelatione. //

Tertio dividit causam per accidens in remotiorem et propinquioram. Pro-
 pinquior est accidens quod minus distat a causa per se: Remotior vero est accidens quod
 longius distat a causa per se. Verbi gratia si album et musicum sunt accidentia statu-
 arii erunt causa per accidens statuae: quia tamen musica minus distat ab arte
 statuaria quam albedo eo quod ea inest ab in intellectu, et ipsa ars haec est in
 corpore, ideo musicum dicitur causa per accidens statuae propinquior quam album.

Quarto dividit causam incommuni in potentem & operantem: Potens est quae
 habet potentiam ad cauendum ut edificator cum dormit: Causa vero operans est
 quae actu causat, ut edificator cum edificat. Reducit autem ad certum numerum
 docet autem Aristoteles divisiones factas locum etiam habere in effectibus: eorum enim
 quidem sunt vniuersaliores, quidem minus vltimae. Item alij per se alij per acci-
 dens, & demum alij sunt actu, alij potentia.

Ultimo loco & 5° dividit causam in simplicem siue de se seiuandam, et
 coniunctam. Coniuncta est aggregatum ex causa per se & per accidens ut Poli-
 detus statuarius respectu statuae: simplex vero dicitur unaquaeque illarum per se seiuanda
 accepta. Reducit autem ad certum numerum membra trium diuisio numerarum quas
 haecenus fecit, dicens esse sex, cumque singula membra diuidi possint per actum &
 potentiam, duodecim relinquentur membra diuisoria.

Interest.

1^a causarum diuisio

2^a diuisio

3^a diuisio

4^a diuisio

5^a diuisio

text.

Interest aut. Statuit de primis inter causas singulares actu & causas singulares potentia, quod etiam intelligim e de causis vltimis. Exprimim qd e quod causa actu simul se ponunt & tollunt cum effectibus ut sunt inferi. Causa u. potentia minime, ut si quis actu adificat actu destr. adificium (contra) inferi et contra. Non tamen signis potest adificare continuo datur adificium inferi. Tandem subicit duo documenta. Alterum e in comparanda rerum cognitione progrediendum usq ad iam & supremam causam rei. Alterum e reddenda e causis accomodatas effectibus. Ita s. ut effectui singulari reddatur causa singularis. effectui v. vli causa universalis. effectui in actu causa in actu. effectui in potentia causa in potentia.

De Causis per accidens Cap 4um

In tribus capitibus quae sequuntur diserit Sr de casu & fortuna quando ut ait inter causas numerantur. Hoc igitur capite refert opinionem quaedam philosophorum circa casum et fortunam. prima igitur fuit quorundam dicentium casum & fortunam no ee. Prima e Nullus effectus dari qui no habeat certam causam & determinatam: qd nihil fit casu vel fortuna. Consequens patet quia effectus casualis aut fortuitus solum bi ee respectu cause incertae & indeterminate. Antecedens suadebant inductione. in ijs effectibus quos communiter casu fieri dicimus aut fortuna. veluti causa determinata cur aliquis in forum veniens inuenerit quem vellet non tamen putauisse. est voluntas veniendi ut emeret. & ita in caeteris. 2. Ratio e veteres sapientes cum ortu & interitu rerum exponerent nullam casus aut fortuna mentionem fecerunt: igitur nullus e casus, nullaq; fortuna.

text

Verum & hoc. In solutio prima rōis facile colligi poterat ex ijs quae docebit capitibus sequentibus ubi declaraturus e effectus casualis & fortuitus raro coniungi cum effectibus per se intentis, ut in uentione Resauri cum effusione terra, aut in uentionem amici cum professione in forum grā emendi quidpiam ac promde effectus casuales non habere certam causa licet semper reducantur ad aliquam causam, ideo nunc solum occurri 2^a rōi dicej

raī dicens. Potius aetere plōr̄ reprehendendos eē quā de hūmānī causī ser-
monem nō fecerint. quā ex ipsorum ac m̄re silentio colligendum nō
dari casum & fortunam praesertim cum nāc fortuna occurrerent.

Sunt etiam qui. Resert sententiam aliorum qui dispositionem hanc
aeris, corporumq; caelestium fortuna, casuue tribuebant. Animantes et eo
qua ex se terra cadit nec sortuta, nec casu fieri aut eē censebant. quā sen-
tentiam ex eo absurdam eē docet quod corpora caelestia quā maxime diui-
na sunt omnium quā sese oculis nr̄is offendunt fortuna ascribant. Prete-
rea cum in caelo nihil casu fieri cernamus. In animantibus q̄ multa ab-
surdum ē sane corpora caelestia fortuna tribuere.

Sunt aut. Tertā sententia fuit aliorum qui putauerunt fortuna
causam eē multorum effectorum sed humanis intellū ignotam, quod in eo-
dumitas sit quādam. Haec v̄o sententiam non impugnavit qm̄ ex his quā
sequuntur reputata relinquatur.

Quid sit fortuna Cap. 5um

Hoc ap. Ar. nititur explicare, quid sit casus & fortuna. ut q̄ colligat eorum
definitiones nonnullas afferit divisiones. Prima ē effectuum in necrois qui s̄ semper
eodem modo sunt ut ortus atq; casus astrarum, dejectiones solis & luna: & in effec-
tus qui plerumq; sunt ut sunt pluvia sporē Siemis; et deniq; in eos qui nec semper
nec plerumq; sunt, sed raro ut sole existente in Cancro frigis eē. Adverte aut
circa hanc divisionem nocē effectuum qui plerumq; sunt non solum intelligēdos
eē eos qui in alteram partem magis inclinant, sed etiam eos qui aequaliter se ho-
bent ad utramq; partem ut ambulare sedere. At Alī effectus qui sunt a
fortuna non eē ex num̄o eorum qui semper aut plerumq; sed eorum qui raro
eveniunt.

2^a divisio ē effectuum quidam sunt gratia alicuius hoc ē sunt tanti momenti
ut ab aliquo agente intendantur, ut domum aedificare, quidam v̄o nō sunt gra-
alicuius, i sunt tam parvi momenti ut non intendantur ab agente ut signis nūc
sedet pedem moueat. Ex qua divisione vult Ar̄ ea quā dicitur casu aut
fortuna debere ex eorum num̄o eē quā alicuius gra fieri possunt, nemo n̄ dicit
lenissima quāq; fortuna aut casu evenisse.

Et horū alia

tex

Et horum alia. Duidit ea que sunt gratia alicuius mea que sunt per electionem qualia sunt que sunt libere ad voluntatis imperium ut de ambulatione & iacet. Et in ea que non sunt per electionem sed ex melina hione vel instinctu naturali rebus datus ab autore na. ut sagittarum imprimunt impulsum sagittae que eam dirigit in scopum: ita autor na imprimunt rebus que non agunt libere inclinationes & instinctus naturales quibus diriguntur in suos fines, ut igni contulit leuitatem qua sursum inueneretur Et ita in ceteris.

Ex duobus colligitur. Alia non solum ea que sunt necesse, aut plerumque, sed etiam quae raro contingunt potest necesse fieri gratia alicuius. Haec autem diuisio id uero afferitur ab Ale. ut ostendat quo pacto casus et fortuna designantur ut postea patebit.

tex

Alia igitur. Inuit quartam diuisionem non quidem effectum sed causarum. Ex qua effectum diuisio colligi potest. Causarum igitur alia sunt per se, quae quidem sunt certa & determinata. Alia per accidens quae incerta sunt quia una causa per accidens pene infinitorum effectuum causa dici potest tum quia unus effectus per accidens pene infinitarum causarum de effectibus ut exemplis facile patebit. Nam adificator de causa per accidens mutationis Besauri, et aliorum quae fortuito reperire potest. Besauri de effectibus per accidens adificatoris & musici & candidi, et stantis, & ceterorum. Ex hac uero diuisione uult Ale. casum & fortunam esse causas per accidens, effectibus etiam fortuitos & casuales esse effectus per accidens.

duplicem esse causam per accidens.

Animaduertendum est autem hoc loco duplicem esse. Aut enim est per accidens ex parte ipsius causa, cum id quod accidit causa per se comparatur cum effectu per se eiusdem causa, ut musici respectu adificij, aut est per accidens ex parte effectus cum ipsa causa per se comparatur cum eo quod per accidens coniungitur cum effectu per se. Intelligendum est igitur casum & fortunam esse causas per accidens ex parte effectus id est uel actu uel potentia non tamen opus est ad casum & fortunam quod semper eius effectus per accidens actu coniungatur cum effectu aliquo per se. Sed satis est ut coniungatur saltem potentia. In uersus sciendum effectum per accidens duplicem esse aut enim est per accidens quia per accidens coniungitur cum effectu per se quo pacto candidum quod accidit statua est effectus per accidens statuarij, aut est effectus per accidens quia comparatur cum eo quod per accidens coniungitur cum causa per se, quo modo statua est effectus per accidens Musici: effectus igitur casuales & fortuiti sunt effectus per accidens priorimodo quia scilicet per accidens coniunguntur cum effectu per se.

46
per se vel actu vel potentia, no ea aut opus ut actu coniungatur hoc exemplo po-
tet. Si quis enim incaute & absq; ulla provisione, gladio fontem figendo, ocu-
lum sibi erueret et casu diceretur oculum sibi eruisse, cum tamen hic effectus per
accidens nulli effectui per se intento actu coniungatur. Satis q^o e^t ut coniungatur
potentia

ut igr dictum est. Explicaturus Al^o quomodo desiguntur casus

fortuna, docet hoc loco hanc habere convenientiam quod reperiantur in ijs
rebus quae sunt alicuius gratia hoc e^t quae ab aliquo agente intendi possunt. Quod
exemplo quodam declarat. Deinde hanc colligit definitionem fortuna. s.
Fortuna est causa per accidens, in hijs quae per electionem alicuius gratia sunt.
Particula causa per accidens, intelligenda e^t de ca. per acc. ex parte effectus.

Per particulam in hijs. In hijs quae per electionem & ca. i respectu eorum quae tantum
sunt momenti ut intendi possint ab agente per electionem, reijciuntur causa
per accidens quae non operantur per electionem sed naturaliter. est aut^{em} sub audie
da haec particula raro quasi dicitur fit fortunam e^t cam per accidens eorum q^o
ab ipsa eligi possunt et intendi, raro tamen coniunguntur cum effectibus per se
intentis, quae particula excluduntur ca. per accidens respectu effectuum qui saepe
coniunguntur cum effectui per se intento. Exijs aut^{em} infer^{re} Ar^o mentem seu in
tellectum circa idem desari id est in eodem reperiri. Nam in ijs solum quae sa-
bent intellum certum alio per electionem quae respicitur ad fortunam.

Indefinitas igr. Definita fortuna declarat nunc quaedam eius attributa
ex quibus apparebit quid veritatis contineant prima & tertia opinio earum quas
refulit superiori capite. Nam secundam ut omnino absurdam praetermittit.
Docet q^o imprimis ea quae sunt a fortuna habere causas indefinitas, ac proinde for-
tinam e^t cam indefinitam & quodammodo ignotam ut tertia opinio asserbat. Hoc
aut^{em} ex eo ortum habet quod fortuna sit causa per accidens. Causa namq; per acci-
eiusdem possunt e^t infinitae. quae de causa fortasse in hunc errorem maderunt
auctores q^o opiniois ut dicerent in fortuna e^t diuinitatem quandam eo quod obs-
cura e^t et occulta. Deinde ut asserbat prima opinio quodammodo verum est
nihil fieri a fortuna: si enim intelligatur nihil fieri a fortuna tanquam a causa
per se verissimum est quia fortuna no est causa per se. si v^o intelligatur nihil
fieri a fortuna tanquam a causa per acc. falsum e^t ut enim domus sit ab aedifi-
catore tanquam causa per se a Musico vero tanquam a causa per accidens

ita effectus

tex.

Def^o fortunae

actio & solum

tex.

attributa fortunae.

ut effectus fortuitus sit a fortuna, tanquam a causa per accidens, quamquid hoc
est determinatum quod Aristoteles dicitur, ca. perac. quia est accidens ca. fortuna vero quia
comparatur cum effectu per accidens

text.

Recte etiam fortuna. Alterum attributum est quod sit pre-
ter rationem. Ratio enim nostra ex causis solum colligit effectus, qui aut semper, aut
plerumque inde proficiunt, sicut. ac vero a fortuna solum proveniunt effectus raro
et per accidens. Hae igitur de causa fortuna dicitur esse praeter rationem, immo incerta & indefinita

tex

In quibusdam. Quae in hoc loco an eius effectus fortuiti cuius sunt plures
causa per accidens. Sint autem dicenda ea ipsius animo. v. g. sequi aegrotus non
propter valetudinem capillis radii iubeat, postea vero spiritu, seu vento et aestu su-
mores capitis consumantur quo pacto valetudinem consequatur. causa huius
valetudinis per accidens sunt capillorum amotio, spiritus, & aestus: quae quod
sunt omnes sint dicenda ea valetudinis cui quod respondere, oes dicenda est
coeterum aliae ea remotiores ut capillorum amotionem, aliae propinquiores ut
aestum & spiritum

tex.

Fortuna autem dicitur. Docet tandem fortunam esse bonam dici bonam aut
malam ab effectu in quo cum cernitur praesentia quadam & magnitudo dicitur
fortuna prospera aut infortunata. Docet etiam eum dici fortunatum qui a ma-
ximo aliquo incommodo imminente liberatus est eum qui infortunatum qui magnus
aliquid bonum quod parum absit ut consequeretur, amisit. Perinde enim videtur
ferri de eo quod parum absit ac si non abesset colligit etiam fortuna prosperitatem
incertam esse eo quod et fortuna ipsa qua solum versatur circa raro contingentia
incerta est. tandem reperit convenientiam inter casum & fortunam

Quomodo differant Casus, & For- tuna. Caput 6um

Docet hoc cap. quod differant inter se casus & fortuna et ad quod genus causae
pertineant. Illud tamen prius adverte vocabulum casus duobus modis usurari
uno proesse quo pacto ut distinguitur a fortuna ut nec ulla fortuna sit casus, nec
ullus casus sit fortuna de his huiusmodi. Casus est causa per accidens eorum
qua alicuius gratia operantur, et naturaliter respectu effectus qui raro coniungi-
tur, cum effectu per se intento. Altero modo sumitur casus ut est commune quod pra-
ad fortunam et casum proesse sumptum: quo pacto superiori cap. diximus de his
proesse in hunc modum. Casus est causa per accidens eorum qua alicuius gratia opera-
tur.

def. casus late
accepti.

def. eiusdem no
proesse sumpti.

operantur respectu effectus qui raro coniungitur cum effectu per se intento. Alij
 igitur casum accipiunt hoc loco posteriori modo, scilicet est commune quod piam ac fortunam
 Et casum docet q. hoc differre casum a fortuna quod casus latius patet, quodlibet
 enim fortuna sunt casus etiam provenire dicuntur at non oia quae casu eius nunt for-
 tuna fieri cernuntur, quod probat quia fortuna solum cernitur in iis quibus competit
 ut in libere agere cuius modi inter cetera natia solum homines cum perveniunt
 ad ipsum finem. Sed casus non solum cernitur in hominibus sed etiam in ceteris rebus, sicut
 animatis, sicut inanimatis. 9. casus latius patet quam fortuna. Maiorem ostendit
 quia fortuna aut est felicitas iuxta sententiam eorum qui felicitatem in bonis ex-
 ternis collocant in quibus fortuna plurimum habet locum, aut est felicitati
 finitima iuxta sententiam illius qui putat bona externa condacere ad felicitatem
 pollicentem. Sed felicitas ut patet ex primo est sicca cum sit machina, secunda
 virtutem in vita perfecta, quae quidem est anima libera. 9. fortuna mysticatum
 cernitur quae libere agunt.

Def: felicitatis

Ex hac 2. maiori propositione colligit nec pueri nec belluae, nec deniq. aia
 expertia dici fortunata, dicitur tamen metaphisice quemadmodum et rotas eius afferunt
 fortunatos beatorum et lapides quibus arbor exhaerentur, propterea quod eis honor tri-
 bueretur cum alijs eiusdem generis pedibus conciderentur. Facitur in silominus
 res animae expertes posse pati fortuna ut si ab homine aliquid agente damnum ali-
 quod damnum aut commodum accipiunt praeter eius intentionem. Deinde probat
 minorem rei proposita casum scilicet non solum in hominibus sed in ceteris etiam rebus pro-
 viri. Nam cum equus sit g. ceteris fugit causa cedandi situm de casu eius fuisse ma-
 nus hominum, sic in iustitiam tripodem casu ita cecidisse a loco sublimi ut maneret
 sedens seu apertus ut quis sederet cum tamen non sedendi causa ceciderit.

tex

Signum aut. Signo quoddam ostendit casum videri reperiri in iis quae sunt per se
 finem sine causa libera sine nati, ac promde reperiri in rebus sicut in animatis sicut
 in animatis. Nam frustra et casus sunt pro pingua ut in verbis graecis apparet sed q.
 frustra sunt gra alicuius sunt. 9. casus consequitur ea quae alicuius gratia sunt.
 Maior patet nam quod a latinis de frustra graeci vocant matris, quod aut. a latinis
 de casus a graecis de automaton quod verbum componitur ex auto et matris quod
 significat frustra. Minorem vero probat quia tunc aliquid de frustra cum id quod est
 alicuius gratia non est factum illius gratia, id est non est consequutum id cuius gratia factum est.

tex

Maxime autem. Docet in natibus rebus maxime separari casum a fortuna
 in illis enim solum cernitur casus non aut fortuna, nam cum aliquid sit praeter nam
 id praeter intentionem agentis nati ut si homo noceatur cum sex digitis, aut aliquid
 aliud

aliud monstrum dicitur fieri a casu non aut a fortuna, unde colligitur discrimen inter casum
& fortunam quod eorum quae sunt a fortuna causa est externa extra ipsum effectum fortu-
ita, eorum autem quae sunt a casu in naturalibus causa est interna effectus quod intelli-
gendum est potissimum in eorum generationibus quae sunt ex semine. Eorum enim
effectorum causa est virtus seminalis quae est intrinseca. Semini ex quo generatur mon-
strum.

tex

Utrumque autem Docet causam & fortunam pertinere ad genus causa effici-
tis nam casus & fortuna sunt effectus naturae, vel libere, aliquem effectum aut
saltem illum efficiere possunt cum quo per accidens coniungatur effectus fortuitus aut
casualis, quia tamen quicumque effectus fortuitus aut casualis se indifferenter coniungit
cum pluribus effectibus per se intentis, ideo subijcit hanc multitudine ipsorum in-
finitam esse.

tex

Quoniam autem Casus. Sic locum intelligatur sciendum est casum &
fortunam quae talia sunt respectu effectuum quos non intendunt vocari nam aut me-
tem respectu effectuum quos intendunt. Casus quidem dicitur non fortuna. mens colligit
quod aut casum et fortunam esse causas posteriores mente & natura v. g. Somo qua-
tenus est mens respectu alicuius effectus per se intenti est prior, scilicet quatenus est for-
tuna comparatione alterius effectus per accidens, idem dicendum est de natura &
casu unde reprehendit eos qui celum casu fieri dicebant et tamen si causa mundi est
et casus cum natura sit causa superior daretur ea aliqua quae tali talium
mundorum causa est cum tamen celum causa illorum omnium esse videtur. Illud +

(Hic igitur sententias praetermissas quae falsae & impie omnino sunt & contra fidei
catholicam medium quendam modum quem fides competitur docet.)

+ Illud praeterendum non est hoc loco nullum esse incommodum id quod pro-
uenit a casu aut a fortuna comparatione causarum particularium non provenire
a casu, aut a fortuna comparatione alicuius causae v. g. quae illum cognoscit & intendat.
Quapropter cum nullus sit effectus qui praesumat praesentiam & providentiam Dei
nullus est effectus casualis, aut fortuitus comparatione Dei op. Max. id quod S.
Thomas 1. 2. q. 22. art. 2. hoc exemplo declarat. Si dominus dicit servos eodem
mittat mittat seorsum utrumque ea ratio ut fiant sibi invicem obuii, quam tamen
intentionem illi non declarat, hinc sibi mutui eorum occursum respectu eorum
est fortuitus effectus, quia est praeter seam & eorum intentionem. ac respectu
domini non est fortuitus, sed per se intentus. Ita etiam effectus casuales qui fiunt
in iis inferioribus praeter intentionem causarum particularium non sunt casu-
ales comparatione Dei op. Maximi praudentis omnino antequam fiant.

Ex his quae de fortuna Baconus dicit sunt intelliges quam caecitates sine caute

Vulgus

vulgus de fortuna non nunquam loquatur, sentireq; videatur significans for-
 tunam esse causam aliquam a qua esse sui sortuti per se intendatur. Quocir-
 ca b. Aug. in pri^o suarum retractationum se accusat quod aduersus academicos noie
 fortuna saepe fuerit usus, non q non liceat noie fortuna invero sensu uti sed quod
 vulgus in eam sentiam induci posset ut existimaret fortuna esse cum aliquam agere
 prater intentionem dei quod plane falsum e.

De fato annotatio.

Quoniam tria sunt fortuna, fortuna, casus, & fatum valde affinia vni esse, Alieq;
 de fortuna multa dixit, nihil de fato, paucis hoc loco explicabimus, quid nam sit fatum
 quidquid de ipso senserint veteres. Fatia ip^o fuit Stoicoru fatum esse seriem & ordinem
 causarum naturalium, quae inuitabili necessitate operantur, hinc multi ex antiquis fa-
 torum necessitatem tribuebant & peritiam, & aduersitatem moris, quia q; sumo-
 na. Extremam aliam sentiam amplectens e Cicero in lib. de nat. deor. et diuinatione
 qui ut necessitatem fati aduersus Stoicos negaret in diuinaliam amicitia, ut diceret beuno esse
 praesidium omnium futurorum, nec si poterat assequi dari contingetia in rebus & libertate in
 hominibus posita praesentia dei: unde inquit Aug. 5. de ciuit. dei cap. 9. ut Cicero Stoici faceret liberos, eos fecit sacile =
 qd, s. ut crederet beuno no
 Sabere diuin praesentiam.
 His igitur sententijs pratermissis, quae falsa & impie omnino sunt & contra fide
 catolicam medium quendam modum, quem fidei nra catolica confitetur, docet b. ff. 116.,
 quem ut intelligas aduerte Deum optimu & maximu ab aeterno antequam res
 fieret ordinasse res omnes apud se ipsum in suos fines per media accommodata nisi
 ipsarum. Haec aut rerum omnium ordinatio in suos fines existens in mente diuina
 appellatur prudentia. Aduerte deinde roem hanc ordinis rerum in suos fines
 a deo op. Maximo traditam esse causis secundis, ut eam exequerentur, ut orbibus
 caelestibus ceterisq; causis secundis concurrentibus ad generationes & mutatio-
 nes rerum, non quidem propter defectum suae virtutis, quasi non possit ipse solus exe-
 qui omnia, sed propter abundantiam suae bonitatis, ut communicaret etiam cre-
 aturis causa bonitatis dignitatem, ut recte aduertit b. Thomas 1. p. q. 22. art.
 3. Fatum igitur nihil aliud e quam ordo causarum secundarum exequentium di-
 uinam prudentiam & praesentiam, quae causa secunda licet esse possint
 efficere pendeantq; ex diuina libertate, ut tamen praesentia sunt & praesentia a deo
 op. Max. necno causant necessitate consequentia, ut cap. de futuris contingen-
 tiis e explicatum. Ex his colliges fatum non esse cum per accidens, ut casum & for-
 tunam, sed perse cum effectum fatalem intendat. //

Duo tamen aduertenda restant. *Al.* ^{um} e. non oia numero e. subiecta
falsed eantur que beus exeguntur per cas secundas: qua namq. beus immediate
creat & conseruat ut sunt corpora celestia angeli & aia riale non dnr e. subia
falo ut notauit B. P. prima parte q. 11 b art. 4. *Al.* e. n. e. e. cri
anis noie fati utendum ut sancti admonent, quamquam enim noie fati intelli
gay id quod saltemu caposimus iuxta fidem catholicam sententiam teneasqui
dem, sed linguam corrigere ut ait B. Augustinus ne cum infidelibus noie conuicire
videaris.

Quod si obijciat contra sententiam veram quam docuimus Beui Gregoria
in Similia quadam epistola ita dicere absit apud eum cordibus ut fatum e.
aliquid dicant. Occurrendum e. ipsum no negasse fatum ut fideles e. affirmat
sed ut scici, poete que e. afferbant

Quae sint Cause & quod de oibus dixerit Philosophus Cap. 7um

Ut absolutam tractationem causarum perse faciat ostendit hoc cap. in pri
mis An. no e. plura. causarum gna quam qua cap. 3 sunt numerata Socpalo
ut sunt gna causarum quot peccat q. propter quid, quot q. reddi possunt ad Summ
g. m. sed haec quatuor sunt dimittat, & ergo sunt causarum gna. *Al.* noie
non possit. Minorem probat in oibz g. m. In mathe. mathe. aut docet
ultimo per reductionem ad causam formalem eo quod cum mathe. mathe. abstrahat
amotu p. a mathe. hanc solam causam formalem considerat v. g. si peccat
in mathe. mathe. cur anguli quadrati sunt recte respondebit geometro per def. em
anguli recti quia s. sunt ex linea recta perpendiculariter cadente super aliam
lineam rectam. definitio aut ad causam formalem reduci debet.

tex.

Cum aut quattuor docet deinceps plura nalem oia & causarum
gna considerare peripsas & demonstrare. prius tamen duo quadam animaduertit
Asterium e. causarum concurrentium ad generationem substantialem tres plerumq. in unum
cadere, efficiens, formalem & finalem; v. g. in generatione cuiusq. hominis ex alio
forma quidem hominis geniti e. finis generationis cum generatio ordinetur ad intro
ductionem forma in mat. & est etiam causa formalis hominis geniti. At v.
forma hominis generantis qua est primum priam effectum generationis e. eiusde
speciei cum forma hominis geniti, dicit aut An. plerumq. qm in solis generationibz
vniuersis efficiens est idem specie cum fine & primo non aut equiuocis ut cum
sol gna. murem. //

sol gnat.

tex oio quacumq.

Omnino quæcumq; Alterum ē quod notat, tantum res eas inter illas ^{quæ} mouent, pertinere ad considerationem naturæ phisicæ quæ ita mouent ut moueant, non aut eas quæ mouent & non mouentur ut substantiæ a mō separata: quo circa 3 sūt tractationes circa substantialem: vna circa substantiæ immobiles & separatas a mō. Altera circa substantiæ immobiles ex parte mutationis, ut tractatio de corp. cel. 5. circa substantiæ mobiles & corruptibiles, quarum duæ postrema, ad naturam spectant. i. v. ad metaph.

tex

Quarum ipsum. Colligit institutum s. phisicam naturam omnia gratia causarum considerare, nam ad quem pertinet agere de generatione rerum naturalium pertinet etiam considerare eius partes. Sed ad phisicum naturam attinet agere de generatione rerum naturalium: 9. ad eundem pertinet omnia causarum genera considerare. Tandem in illis verbis, & ipsum qd, docet phisicum naturam demonstrare per eia causarum genera, nā ex hoc i. extrinseca efficiente, aut mō demonstrat hoc necesse fieri, sequitur, aut simpli i. oio necesse. ut cum demonstrat dies fieri longiores ex eo quod sol ad nos magis accedit aut rem aliquam corrumpi debere quod constat mō susceptiua contrariorum, aut plerumq; ut cum ostendit futuram magnam pluiam, ex eo quod assenderit magna vaporum copia: addit etiam ex effectibus qui plerumq; ex causis oriuntur hoc nos ostendere causas ipsas præexistere: ut ex eo quod homo debet nasci cum quinq; digitis debere præcedere necesse virtutem seminalem quæ disponat manū. Demonstrat etiam phisicæ naturæ per causam formalem aut formalem finalem, ut Solem esse capacem discipulæ quæ est animal rationale: Item habere priores dentes acutos quia sic est melius ad cibum sciendum: addit aut (non simpli, sed ad substantiam unius cuiusq;) quia agens naturale non producit quod non est melius simpli, sed quod est melius & accommodatius nē.

tex

Sint ne tantum 4. Causarum genera.

1. Prima.

Ad perfectiorem causarum cognitionem nonnulla hoc loco discutenda sūt atq; imprimis sint ne tantum 4. causarum genera, q. Metaph. cap. 3. enumerauit. Quod enim plura esse videantur suadet hoc modo. Metaph. s. Metaph. cap. 1. enumerat sex acceptionibus

acceptationibus prius, addit de modis dici eam. quot prius; no q sunt tm 4. ca qm.

2° 2° exemplar ad similitudinem cuius statuaris, statuam co pici, e ca statua non tamen continetur sub ullo 4° gnrum: igr. plura tm ee gnrā causarum.

Serra.

3° 3° Causa instrumentalis, ut terra, e ca, et hi sub nullo gnrē 4° gnrūm conti- netur: igr plura sunt causarū gnrā. Min. probv, nam si sub aliquo comprehendit maxime eet sub efficiente: sed ei non conuenit def^o ca efficientis, nec n. e ad unde e primum primum motus; g^o nullo illorum gnrē continetur.

Quod aut pauora sine suadet hoc m°. Causare idem br ee quod agere: sed materia cum nullus sit actualis no pot agere, forma item et finis, qua tales cae sut non agunt, alioquin peringerent ad genus cae efficientis; g^o vnu tm e genus cae effici- entis.

In hac g^o i^o dicemus quid noie ca intelligendu sit, deinde quid sit ca, tandem quid ad q^o m^o oppositam sit rdum. Quod attinet ad i^o m^o e noie ca significari forme- liter relationem ad effectum ut oes admittunt, connotari aut rem cui eius modi relatio conuenit, cum aut relatio ca align sit realis, ut relatio efficientis, modo sit res creata align ens rois, ut relatio efficientis, qua m beo cernitur respectu creaturarū, g^o relatio finis non erit nomen ca vniucum, sed agnuocum potius siquidem entis reali et rois nihil coe vniucum ee ps.

Est tamen hoc loco non parua controuersio, an praeter rem ipsam qua dr causa, et ca relationem detur aliquod accidens (pruatiuū) posituum quod dicatur cau- salitas, quodq sit fundamentum Sumoi relationis, an potius nihil interiectu sit inter rem qua denotatur ca, et relationem. Quod n. tale accidens ponendum sit ijs roibus ostendi ps. Prima quia ee cam alicuius effectus e conferre ee effectui: sed relatio ca posterior quippam e quam conferre ee, g^o ca per aliquod accidens prius relatio- ne ca dr ee ca, ac promde ponendum aliquod medium e inter rem qua de notatur causa, et ca relationem quod sit fundamentum Sumoi relationis. Maior prop: ps. Minor v^o probv q^o relatio ca et relatio effectus, sunt simul na, sed relatio effectus e pos- terior ipso effectui, ac promde quippam posterior, quam conferre ee effectui: g^o et rela- tio ca posterior quippam erit, quam conferre ee effectui.

2° Sumoi accidens dandum e in ca mali seu subio: g^o pari roe m ceteris co cede.

Sur.

conceditur. qm cum beus opt. max. in sacramento altaris conseruat accidentia absq; subiecto
concurrit speciali quodam concorso ad suppleendum effectus quod subiectum prestabat in
gme ca materialij: q subiectum habet aliquam causalitatem circa illa accidentia, ali-
oquin si nullam haberet, nec etiam beus aliquam suppleret.

3^a ut ma verbi causa dicatur ca. no sufficit relatio vnti, nec rō suscipientis, sed requi-
ritur aliquid aliud: at v^o illud no pot ee aliud quippiam, quam causalitas hoc e accidens
aliquod reale: igr in ma dandum e eiusmodi. Ex conseq. informa & fine, qua si ut
no dicatur causa sufficeret relatio vnti, vel rō suscipientis, sequeretur nam ee cam acci-
dentia, sicut et reliquarum formarum, cum ei vniatur, eamq; suscipiat, quod tñ no e concede-
dum.

4° si non darentur Sumoi accidentia a quibus ma et forma dicerentur ca absoluta seu tanqua
a fundamentis relationum, nam et formam ee cam ^{positiuum} compositiuum, nihil ee aliud
quam habere relationem partis ad totum: Conseques no e admittendum: igr danda sunt
Sumoi accidentia. Aliter probi qm sequeretur cam formalem et materialem no diffe-
re ^{prope} in rōe ca. Et eum relatio partis qua reperitur in ma eiusdem e speciei cum eo
quod datur informa.

Propter haec argumenta existimant multi quod quemad modum in ca efficiente,
v. gra. in igne qm ignem gignit, admittitur accidens quoddam positiuu reale, pertinet
ad praedicamentum actionis, per quod ignis tribuit ee igni genito: Praeterea ma tri-
buenda e peculiaris causalitas, qua sit rō fundandi eius relationis a qua ma datur
mali causa. Hanc aut causalitatem inquirunt ee accidens quoddam positiuu reale
extrinsecum ipsa ma & intrinsecam causato quo pacto se habet causalitatis causa effi-
entis, namq; per hanc causalitatem conferre ee effectui in gme ca materialij effectui
vero per eandem ut recipitur in ipso habere ^{causam} ma in eodem gme ca. idem existi-
mant dm ee in forma & fine. 75

Quod si petat ad quodnam praedicamentum Sumoi causalitates pertineat vnde
vt procedunt a causis ipsij pertinere posse ad praedicamentum actionis: vt v^o recipi-
untur in causatij, ad praedicamentum passionis. Arbitranti n. gme Summa Sorum pra-
dicamentorum no ee actionem et passionem, haec enim vocabula proprie significant
causalitates causa efficientis, sed ee causalitatem actionem in communi et causalita-
tem passionem in communi. Quod si illis obijcias id ee contra Arem qui actionem
atq; passionem in praedicamentis tanquam gme Summa illorum praedicamentoru
posuit. Respondent Arem actionem et passionem inter decem praedicamenta numera-
re, non quidem tanquam gme Summa illorum praedicamentorum sed ut praecipuas

ac notissimas